

EXCURSIE NAAR DE ANKEVEENSE Plassen, 18 MEI 1997.**[VERSLAGEN VAN EXCURSIES IN HET KADER VAN HET
ATLASPROJECT NEDERLANDSE MOLLUSKEN (1)]**

door

drs. A.D.P. van Peursen

Inleiding

Zoals ook aangegeven in het artikel van De Bruyne et al. (1997) neemt in Nederland gelukkig de belangstelling voor de eigen molluskenfauna weer toe. Als alles verloopt zoals gepland, zal binnenkort (mogelijk reeds in 1998) vanuit het ANM worden begonnen met een landelijke inventarisatie van Nederland op land- zoetwater en zeemollusken. Dit is uiteraard een enorme klus. Het is dan ook verheugend dat diverse mensen op de bij Cb 297. verstuurde enquête hebben gereageerd en gegevens/hulp hebben aangeboden. Vooruitlopend op de landelijke inventarisatie zijn in 1997 door een aantal nauw bij het project betrokkenen, reeds een aantal (zeer) gerichte excursies uitgevoerd, onder andere bedoeld om het voorkomen te bevestigen van een aantal 'bijzondere' Nederlandse molluskensoorten (zogenaamde 'update-inventarisaties/excursies'). Gezien het belang voor de Nederlandse malacologie en faunistiek, is daarvoor financiële ondersteuning aangevraagd bij, en verleend door, het fonds van de STichting tot Behartiging van de belangen van de Malacologie in Nederland (STIBEMAN). (Het betreft een gedeeltelijke bijdrage in de reiskosten.) Hoewel de resultaten uiteraard worden verwerkt in de geplande 'Mollusken-verspreidingsatlas', zullen verslagen van de excursies ook in het Cb verschijnen. Het voorliggende verslag vormt dan ook het eerste in een reeks van 'Verslagen van excursies in het kader van het Atlasproject Nederlandse Mollusken'.

Tijdens een van de 'Kreukelavonden' (de maandelijkse avond van de Malacologische Contactgroep Amsterdam & Omstreken), kwam het plan naar voren in het kader van het ANM een 'update-inventarisatie' uit te voeren in de Ankeveense Plassen. Daarmee konden dan twee vliegen in één klap worden geslagen: naast voor het ANM, kon tegelijkertijd informatie worden verkregen voor de 'Mollusken-inventarisatie Amsterdam', waarvan van mede NMV- en Kreukellid C.M. Neckheim coördinator is (kaartvak 25-57 van kaart 25 Oost, waarbinnen een deel van de geplande Ankeveen-excursie ligt, valt immers nog nét binnen de regio 'Groot Amsterdam').

De excursie is uitgevoerd op 18 mei 1997. Deelnemers waren: R.H. de Bruyne, R.G. Molenbeek, C.M. Neckheim en A.D.P. van Peursen. Naast als 'algemene inventarisatie' was de excursie speciaal bedoeld om het uit vroeger tijden (Anonymus, 1953, Van Regteren Altena, 1954) bekende voorkomen te bevestigen van de onderstaande soorten:

- *Marstoniopsis scholtzii* (Schmidt, 1856) - Geelvleeslak
- *Myxas glutinosa* (Müller, 1774) - Kleverige poelslak
- *Anisus (Disculifer) vorticulus* (Troscchel, 1834) - Platte schijfhoorn
- *Gyraulus riparius* (Westerlund, 1865) - Oeverschijfhoorn

In totaal zijn zeven plekken bemonsterd, alle om en nabij de 'Dammerkade'. Hieronder volgt een overzicht van deze plekken met een volgnummer, de coördinaten en eventuele aanvullende informatie. Het gebied aan de zuidzijde van de Dammerkade heet Stichts-Ankeveensche polder, dat aan de noordzijde Hollandsch-Ankeveensche polder. De volgnummers van de plekken zijn ook weergegeven in het plattegrondje en in de overzichtlijst met de gevonden soorten.

Soortnamen zijn uit De Bruyne et al., 1994. Bij determinaties is gebruik gemaakt van Gittenberger et al. (1984), Glöer et al. (1994), Janssen et al. (1965) en Kerney et al. (1980). Omdat naast informatie over de biotoop ook soortnummers belangrijk zijn (zie Van Peursen, 1989) zijn ook deze opgenomen.

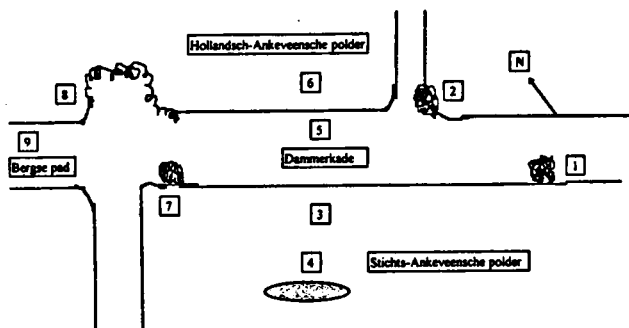
- 1 Dammerkade - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amersfoortcoördinaten: horizontaal 135, verticaal 475. Aan het begin van de Dammerkade (zijde Ankeveen) is aan de zuidzijde in buurt van een Knotwilg geïnventariseerd. Hier werden land- en zoetwatermollusken waargenomen/verzameld.
- 2 Dammerkade - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amf.: horizontaal 1349, verticaal 475.7. Hier is kort gezocht naar zoetwatermollusken. In het gras in de begroeiing langs de kant werd één land-slakkensoort gevonden.
- 3 Dammerkade - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amf.: horizontaal 1343/4, verticaal 4759. Aan de zuidzijde is gezocht naar zoetwatermollusken. Dit is de eerste plek waar de gezochte soort *Marstoniopsis scholtzii* (Schmidt, 1856) gevonden werd op takken en stenen in het water.
- 4 Ten zuiden van de Dammerkade - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amf.: horizontaal 1342, verticaal 4759. Ter hoogte van vindplaats 3 is door Rob Molenbeek met behulp van zijn kano gemonsterd bij één van de rieteilandjes in het water van de Stichts-Ankeveensche polder.
- 5 Dammerkade - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amf.: horizontaal 134, verticaal 475. Op de Dammerkade tussen de vindplaatsen 3 en 6 werden landmollusken waargenomen/verzameld.
- 6 Dammerkade - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amf.: horizontaal 1344/5, verticaal 4759. Aan de noordzijde is gezocht naar zoetwatermollusken.
- 7 Dammerkade - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amf.: horizontaal 1336, verticaal 4763. Naast een sloot ten zuiden van Dammerkade zijn op hout, rietstengels etc. landmollusken gevonden. In de sloot zelf zijn zoetwatermollusken waargenomen/verzameld.
- 8 Dammerkade eind - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost.
Amf.: horizontaal 1335 verticaal 4764. In een sloot met Krabbescheer (*Stratiotes aloides*) zijn zoetwatermollusken waargenomen/verzameld. Hier hoopten we *Myxas glutinosa* te vinden, een soort van stilstaand rijkbegroeid water (Janssen e.a. 1965: 65; Geene 1989:22). Helaas is de soort niet aangetroffen, wel andere soorten.
- 9 Bergse pad - Ankeveen ('s Graveland) kaart 25 Oost
Amf.: horizontaal 134, verticaal 474.
Langs het Bergse pad (Stichts-Ankeveensche polder) zijn op schrale zure grond met schelpresten onder Zomereik (*Quercus robur*, Linné), Gewone es (*Fraxinus excelsior* Linné) en Tweestellige meidoorn (*Crataegus oxyacantha*, Linné) een aantal landmollusken gevonden. In een plas naast het Bergse pad werden zoetwatermollusken waargenomen/verzameld.

Hoewel, zoals uit het overzicht blijkt, een flink aantal soorten werd aangetroffen en de excursie met name voor de inventarisatie van Amsterdam diverse nieuwe gegevens opleverde, kon van de 'doelsoorten' langs de Dammerkade alleen het voorkomen van *Marstoniopsis* worden bevestigd. In hoeverre de overige soorten werkelijk zijn verdwenen of slechts 'gemist', is niet duidelijk. Van *Myxas* is bekend dat ze landelijk (en Europees) zeer sterk is achteruitgegaan. De overige twee soorten zijn zeldzaam en worden vrijwel nooit in grote aantallen gevonden.

Met dank aan C.M. Neckheim voor de informatie over de vegetatie.

Literatuur

- Anonymus, 1953. Verslag excursie Ankeveen (Dammerkade), 21 juni 1953. Corresp.-blad Ned. Malac. Ver. 52: 493 - 494.
- Bruyne R.H. de, A.D.P. van Peursen & J.J. Vermeulen. 1997. Het Atlasproject Nederlandse Mollusken (ANM): een nieuwe impuls voor het verspreidingsonderzoek - Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging 296: 50 - 55.
- idem. Het Zeepaard, jaargang 57, nr. 5: 114 - 118.
- Bruyne R.H. de, R.A. Bank, J.P.H.M. Adema & F.A. Perk. 1994. Nederlandse Naamlijst van de weekdieren (Mollusca) van Nederland en België - Feestuitgave ter gelegenheid van het zestig-jarig jubileum van de Nederlandse Malacologische Vereniging.
- Geene R., 1989. De Nederlandse Zoetwatermollusken - Jeugdbondsuitgeverij
- Gittenberger E., W. Backhuys, Th. E.J. Ripken. 1984. De landslakken van Nederland - Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
- Glöer P. & C. Meier-Brook. 1994. Süßwassermollusken - Deutscher Jugendbund für Naturbeobachtung.
- Janssen A.W. en E.F. de Vogel. 1965. Zoetwatermollusken van Nederland - Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, Amsterdam.
- Kerney M.P./R.A.D. Cameron. 1980. Elseviers Slakkengids - Elsevier - Amsterdam/Brussel.
- Peursen A.D.P. van. 1989. Een zoetwater-excursie ten oosten van Amsterdam - De Kreukel 25^e jrg. No. 7: 109 - 114.
- Regteren Altena, C. O. van, 1954. Aanvulling molluskenlijst excursie Ankeveen. Corresp.-blad Ned. Malac. Ver. 54: 525 .

Situatieschets met de onderzochte vindplaatsen.

Overzicht van de gevonden soorten

Soorten	VinAplaatnummers								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
035100 <i>Theodoxus (Theodoxus) fluviatilis</i> (Linné, 1758)						*			
035200 <i>Vivipaurus (Vivipaurus) contectus</i> (Millet, 1813)								*	
035600 <i>Valvata (Valvata) cristata</i> Müller, 1774								*	
037500 <i>Marstoniopsis scholtzii</i> (Schmidt, 1856)			*				*		*
037800 <i>Bithynia (Bithynia) leachii</i> (Sheppard, 1823)	*	*	*			*	*	*	*
037900 <i>Bithynia (Bithynia) tentaculata</i> (Linné, 1758)	*	*	*	*		*	*		*
062600 <i>Carychium minus</i> Müller, 1774	*						*		
063100 <i>Acroloxus lacustris</i> (Linné, 1758)		*	*			*	*		
066100 <i>Physa fontinalis</i> (Linné, 1758)								*	*
063200 <i>Galba truncatula</i> (Müller, 1774)				*					*
063300 <i>Lymnaea stagnalis</i> (Linné, 1758)									
063803 <i>Radix ovata</i> (Draparnaud, 1805)							*		
063800 <i>Radix peregra</i> (Müller, 1774)								*	
064000 <i>Stagnicola palustris</i> (Müller, 1774)	*					*		*	*
065500 <i>Planorbis corneus</i> (Linné, 1758)	*	*					*		
064500 <i>Anisus (Disculifer) vortex</i> (Linné, 1758)	*					*	*		*
064900 <i>Bathymphalus contortus</i> (Linné, 1758)						*	*		
065000 <i>Gyraulus (Gyraulus) albus</i> (Müller, 1774)				*		*			
065600 <i>Planorbis carinatus</i> Müller, 1774	*						*		
065700 <i>Planorbis planorbis</i> (Linné, 1758)	*						*		*
070300 <i>Succinea (Succinea) putris</i> (Linné, 1758)	*	*			*		*		*
066300 <i>Cochlicopa lubrica</i> (Müller, 1774)							*		*
066700 <i>Columella aspera</i> Waldén, 1966									*
066800 <i>Columelae edentula</i> (Draparnaud, 1805)							*		
067200 <i>Vertigo (Vertigo) antivertigo</i> (Draparnaud, 1801)	*						*		
068600 <i>Vallonia pulchella</i> (Müller, 1774)									*
070900 <i>Punctum (Punctum) pygmaeum</i> (Draparnaud, 1801)									*
071000 <i>Discus rotundatus</i> (Müller, 1774)	*								*
071*** <i>Arion spec.</i>					*				
072*** <i>Vitrina spec.</i>									*
073100 <i>Nesovitrea (Perpolita) hammonis</i> (Ström, 1765)									*
073400 <i>Oxychilus (Oxychilus) cellarius</i> (Müller, 1774)	*				*				
073800 <i>Zonitoides (Zonitoides) nitidus</i> (Müller, 1774)	*				*		*		
077300 <i>Trichia (Trichia) hispida</i> (Linné, 1758)									*
077700 <i>Arianta arbustorum arbustorum</i> (Linné, 1758)	*								*
078000 <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i> (Linné, 1758)	*				*				
022000 <i>Dreissena (Dreissena) polymorpha</i> (Pallas, 1771)			*						
023... <i>Pisidium spec.*</i>			*						
024... <i>Sphaerium spec.</i>						*			
024700 <i>Sphaerium (Sphaerium) corneum</i> (Linné, 1758)		*					*		
075500 <i>Euconulus (Euconulus) alderi</i> (Gray, 1840)									*

NIET aangetroffen, wel uit vroeger tijden bekend:

- *Myxas glutinosa* (Müller, 1774)
- *Anisus (Disculifer) vorticulus* (Troschel, 1834)
- *Gyraulus riparius* (Westerlund, 1865)

* *Pisidium*s werden (nog) niet nader gedetermineerd.

Adres van de schrijver:
Tarweakker 65
2723 TB Zoetermeer